

Φορέας Διαχείρισης
Λίμνης Παμβώτιδας

Το Ψάρεμα στη Λίμνη Παμβώτιδα

Η Λίμνη

Η λίμνη Παμβώτιδα ή λίμνη των Ιωαννίνων είναι μία από τις αρχαιότερες λίμνες παγκοσμίως. Βρίσκεται στους πρόποδες του όρους Μιτσικέλι και καταλαμβάνει τμήμα 22 km² της λεκάνης απορροής του λεκανοπεδίου. Είναι μια ρηχή λίμνη, με μέσο βάθος 4,5μ. και μέγιστο βάθος 8,5μ. Αποτελεί ένα ευαίσθητο οικοσύστημα και ανήκει στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών ΦΥΣΗ 2000 λόγω των σημαντικών ενδιαιτημάτων και των σπάνιων ειδών χλωρίδας και πανίδας.

Η σημερινή λίμνη Παμβώτιδα είναι το υπόλειμμα ενός ευρύτερου οικοσυστήματος που περιλάμβανε και τη λίμνη της Λαψίστας, η οποία αποξηράνθηκε κατά τη δεκαετία του '50. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ύπαρξη της μιας συνδεόταν άμεσα από την καλή λειτουργία και ύπαρξη της άλλης. Η επιφάνεια της Λαψίστας αυξομειώνονταν με την εναλλαγή των εποχών και είχε μικρότερο βάθος και έκταση από τη λίμνη Παμβώτιδα.

Το σύστημα των δύο λιμνών του λεκανοπεδίου Ιωαννίνων αποτελούσε έναν σημαντικό υγρότοπο με πολλαπλές αξίες. Πολλά είδη ψαριών πολλαπλασιάζονταν στη Λαψίστα και στη συνέχεια μετέβαιναν στην Παμβώτιδα. Επίσης ο υγρότοπος παρείχε καταφύγιο και τροφή σε πολλά είδη πανίδας και ορνιθοπανίδας και συντηρούσε πλούσια χλωρίδα.

Η σημασία της Λίμνης Παμβώτιδας για τους κατοίκους

Η λίμνη Παμβώτιδα αποτελεί το κύριο γνώρισμα του τοπίου των Ιωαννίνων, αναπόσπαστο κομμάτι της πόλης, καθώς επίσης και της ζωής των κατοίκων της. Οι ιστορίες και οι θρύλοι που σχετίζονται με τη λίμνη, καταδεικνύουν την έντονη σχέση μεταξύ αυτής και των Γιαννιωτών. Υπήρξε ανέκαθεν πόλος έλξης της ανθρώπινης κοινωνίας, προσφέροντάς της τα απαραίτητα για τη διατροφή της και ένα σίγουρο καταφύγιο ενάντια στους εχθρούς και τις σκληρές συνθήκες των γύρω ορεινών όγκων. Η αρμονική συνύπαρξη πόλης και λίμνης διαταράχθηκε τον προηγούμενο αιώνα, λόγω της ραγδαίας ανάπτυξης τόσο της πόλης των Ιωαννίνων, όσο και της ευρύτερης περιοχής. Ο ρόλος της ήταν πάντα πολυσύνθετος και οι χρήσεις της ποικίλες. Οι αξίες της λίμνης συνεπάγονται πολλαπλές χρήσεις για τον άνθρωπο:

Άρδευση

Το νερό της λίμνης χρησιμοποιείται για την κάλυψη μέρους των αναγκών της γεωργίας στο λεκανοπέδιο. Η άρδευση, παρά το γεγονός ότι αποτελεί μια εποχιακή ανάγκη έχει το μεγαλύτερο μερίδιο των χρησιμοποιηθέντων ποσοτήτων νερού της λίμνης. Το νερό από τη λίμνη οδηγείται στις καλλιέργειες μέσω αντλιοστασίων, με υψηλό κόστος άντλησης και συντήρησης των εγκαταστάσεων, ενώ το αρδευτικό δίκτυο πρόσφατα εκσυγχρονίστηκε ώστε να μην υπάρχουν μεγάλες απώλειες κατά τη μεταφορά του νερού. Τα τελευταία χρόνια η άντληση νερού έχει μειωθεί

λόγω των αυξημένων βροχοπτώσεων και της μείωσης των καλλιεργούμενων εκτάσεων.

Αλιεία

Η αλιεία στη λίμνη των Ιωαννίνων αποτελεί παραδοσιακά βασική δραστηριότητα κυρίως για τους κατοίκους του νησιού. Η λίμνη φημιζόταν για τα είδη ψαριών που αλιευόταν σ' αυτήν, όπως το μαρίτσι, ο κυπρίνος, η τσίμα, το χέλι και η караβίδα. Ο αριθμός των απασχολούμενων με την αλιεία σήμερα ανέρχεται σε περίπου 30 άτομα, οι οποίοι είναι οργανωμένοι στο Συνεταιρισμό Αλιέων Νήσου. Οι παρεμβάσεις στη λίμνη, η εντατική αλιεία και ο ανταγωνισμός ορισμένων ειδών είχε ως αποτέλεσμα τη δραματική μείωση της παραγωγής κατά τη δεκαετία του '80. Από το 1985 και μετά η Δημοτική Επιχείρηση Λίμνης Ιωαννίνων άρχισε να διενεργεί ετήσιους εμπλουτισμούς της λίμνης με γόνο ώστε να αυξηθεί η αλιευτική παραγωγή. Ωστόσο, οι εμπλουτισμοί με ξενικά είδη έχουν αμφίβολα αποτελέσματα για το οικοσύστημα. Τα τελευταία 5 χρόνια και εξαιτίας της οικονομικής κατάστασης αλλά και το άνοιγμα νέων αγορών για τα ψάρια της λίμνης, πολλοί Νησιώτες (κυρίως νέοι) ξαναγύρισαν στην λίμνη και το ψάρεμα.

Αναψυχή - Τουρισμός

Η λίμνη είναι συνυφασμένη με την ιστορία και τη ζωή της πόλης των Ιωαννίνων. Μεγάλος αριθμός επισκεπτών, αλλά και κατοίκων της πόλης θεωρούν τη λίμνη ως διέξοδο από το σύγχρονο τρόπο ζωής. Για την πόλη, η λίμνη αποτελεί ένα τεράστιο φυσικό πάρκο, το οποίο φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με το υγρό στοιχείο και με δεκάδες είδη πανίδας και χλωρίδας. Περπάτημα, τρέξιμο, παιχνίδι των παιδιών, βόλτες με ποδήλατο ή άλογα, παρατήρηση τοπίου, φωτογράφιση τοπίου και βιοποικιλότητας είναι μόνο μερικές από τις πιο δημοφιλείς δραστηριότητες πλάι στη λίμνη. Τα τελευταία χρόνια ανθεί και ο θεματικός τουρισμός (όπως ο αλιευτικός τουρισμός, αφού πολλοί ερασιτέχνες αλιείς από Ελλάδα και εξωτερικό έρχονται στην περιοχή προκειμένου να εξασκήσουν την αγαπημένη τους ασχολία). Επίσης η παρατήρηση πουλιών (birdwatching), και άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού κερδίζουν διαρκώς σπαδούς.

Ναυταθλητισμός

Στην περιοχή, λόγω των ιδιοτεροτήτων που παρουσιάζει η λίμνη (π.χ. ελαφρύ κυματισμό) είναι πολύ διαδεδομένα αθλήματα που διεξάγονται όπως η κωπηλασία, το σκι και η ιστιοπλοΐα.

Βόσκηση

Ο παραλίμνιος χώρος και συγκεκριμένα τα εναπομείναντα λιβάδια της λίμνης χρησιμοποιούνται από τους κτηνοτρόφους της περιοχής για τη βόσκηση των ζώων τους. Η δραστηριότητα αυτή δε γίνεται με ιδιαίτερη ένταση. Ο αριθμός των ζώων είναι περιορισμένος, γύρω στις 100 αγελάδες και μερικές εκατοντάδες πρόβατα.

Μεταφορές

Στην λίμνη υπάρχει ο Συνεταιρισμός Λεμβούχων της Παμβώτιδας, που έχει δημιουργηθεί από τους Νησιώτες ιδιοκτήτες πλοιαρίων που κάνουν την μεταφορά επιβατών ανάμεσα στην πόλη και το Νησί, καθώς επίσης και την μεταφορά αγαθών ανάμεσα στην Ντραμπάτοβα και το νησί. Παλιότερα, υπήρχαν και διάφοροι μεταφορείς που εκτελούσαν μεταφορές με τα καΐκια, ανάμεσα στις πιο απομακρυσμένες περιοχές της λίμνης και την πόλη, όταν ακόμα οι δρόμοι δεν είχαν κατασκευαστεί.

Περιβαλλοντική ενημέρωση - ευαισθητοποίηση

Η λίμνη αποτελεί ένα δυναμικό οικοσύστημα, με έντονες εναλλαγές που ενδείκνυται για ποικίλες δράσεις περιβαλλοντικής ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης.

Λοιπές χρήσεις

Πολλά επαγγέλματα που ήταν συνυφασμένα με τη λίμνη, σήμερα έχουν εκλείψει. Χαρακτηριστικά, μπορούν να αναφερθούν οι κατασκευαστές διάφορων αντικειμένων από τα καλάμια της λίμνης (ψάθες, καλαμωτές, καλάθια, καπέλα κλπ) αλλά και οι κατασκευαστές / επισκευαστές των παραδοσιακών «καϊκιών» της Παμβώτιδας, τα οποία χρησιμοποιούνταν για την αλιεία ή την μεταφορά αγαθών και ατόμων.

Τα ψάρια της Λίμνης

Τα κυριότερα είδη που υπάρχουν στη Λίμνη Παμβώτιδα είναι τα εξής:

Κοινός κυπρίνος ή Γριβάδι (*Cyprinus carpio*) Είναι μυώδες ψάρι με μεγάλο κεφάλι, σαρκώδες στόμα με δυο ζεύγη μουστάκια και μεγάλα λέπια που καλύπτουν όλο το σώμα, ενώ στη λίμνη Παμβώτιδα υπήρχε ο γυμνός Κυπρίνος, χωρίς λέπια. Ζει στα κατώτερα τμήματα της λίμνης. Κινείται αργά στο βυθό, σπάνια στη μέση της στήλης του νερού. μένει σε στάσιμα νερά, σε βαθιά μέρη με υδρόβια βλάστηση. Ανέχεται θερμοκρασίες από 4 °C - 30 °C και μικρές συγκεντρώσεις οξυγόνου. Το μήκος του φτάνει τα 110cm αν και το πιο κοινό είναι 31cm και το μέγιστο βάρος 40kg.

Πεταλούδα (*Carassius gibelio*) Προτιμά ήσυχα νερά. Είναι ανθεκτική στη ρύπανση και σε ιδιαίτερα χαμηλές συγκεντρώσεις οξυγόνου. Το καλοκαίρι τρέφεται κυρίως με θρύμματα και τις υπόλοιπες εποχές με ζωπλαγκτό. Διακρίνεται από τον κυπρίνο εύκολα γιατί δεν έχει μουστάκια, ενώ η ράχη της σχηματίζει καμπούρα. Έχει ασημί - καφέ χρώμα σώματος. Το μήκος της φτάνει τα 35cm αν και το πιο κοινό είναι 20cm και το μέγιστο βάρος 3kg.

Γλήνι (*Tinca tinca*) Είναι είδος του γλυκού νερού, λιμνόφιλο. Ζει σε εύτροφες λίμνες με υδρόβια πυκνή βλάστηση. Αντέχει σε χαμηλές συγκεντρώσεις οξυγόνου. Είναι παμφάγο, τρέφεται με θρύμματα, βενθικά ασπόνδυλα, προνύμφες εντόμων. Τα νεαρά τρέφονται με φύκι, ενώ τα ενήλικα κυρίως με μαλάκια. Το μήκος του φτάνει μέχρι και τα 70cm αλλά το πιο κοινό είναι 20cm ενώ το μέγιστο βάρος έως 7,5kg.

Χορτοφάγος κυπρίνος - grass (*Ctenopharyngodon idella*) Πρόκειται για ψάρι με χαρακτηριστικό επίμηκες σώμα, πλευρικά πεπιεσμένο, μεγάλο σχετικά κεφάλι και μικρά μάτια. Συνήθως το τελικό βάρος του φθάνει τα 20 κιλά. Η τροφή του χορτοφάγου κυπρίνου, αν εξαιρεθούν τα αρχικά στάδια αναπτύξεώς του, αποτελείται βασικά από υδροχαρή βλάστηση και μπορεί να

καταναλώσει φυτά με βάρος μέχρι και το 120% του σωματικού του βάρους. Ο χορτοφάγος κυπρίνος είναι ένα αρκετά ανθεκτικό και ελάχιστα απαιτητικό ψάρι. Μπορεί να επιβιώσει σε νερά με πολύ χαμηλές περιεκτικότητες οξυγόνου. Αξιοσημείωτη είναι και η ικανότητα προσαρμογής του σε μεγάλο εύρος θερμοκρασιών (3-4οC έως 32-34οC).

Μαρμαροκυπρίνος - bighead (*Aristichthys nobilis*) Είναι ένα από τα μεγάλα ψάρια του γλυκού νερού. Έχει χαρακτηριστικά μεγάλο κεφάλι, μεγάλο στόμα και μικρά μάτια χαμηλά στο κεφάλι. Το σώμα του καλύπτεται από μικρά και πολλά λέπια, έχει χρώμα ασημί ανοιχτό και έχει γκρι - καφέ πτερύγια. Πρόκειται για ένα ψάρι που μεγαλώνει πολύ γρήγορα. Τρέφεται κυρίως με με-

γάλες ποσότητες ζωοπλαγκτόν και φυτοπλαγκτόν. Το μέσο μήκος είναι περίπου 60-100cm ενώ το μέγιστο μήκος είναι 1,4 m και το μέγιστο βάρος 40 κιλά.

Χέλι (*Anguilla anguilla*) Είδος γλυκού, υφάλμυρου και θαλασσινού νερού, βενθικό. Το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του το περνά στα γλυκά νερά, ενώ όταν φτάσει σε γενετική ωριμότητα μεταναστεύει στη θάλασσα των Σαργασσών όπου και αναπαράγεται. Είναι σαρκοφάγο, τρώει μαλάκια, καρκινοειδή και ψάρια. Το ραχιαίο πτερύγιο ξεκινά από τη μέση της ράχης και είναι ενιαίο με αυτό της ουράς και το εδρικό. Η κάτω γνάθος είναι

μεγαλύτερη και προεξέχει της άνω. Τα λέπια δε φαίνονται, είναι πολύ μικρά και εμφυτευμένα βαθιά στο δέρμα. Το δέμα του είναι χοντρό και βλεννώδες. Το μέγιστο μήκος του είναι 50cm. Το πιο κοινό μέγεθος είναι 35cm ενώ το μέγιστο βάρος φτάνει τα 6,6Kg

Γλανίδι (*Silurus aristotelis*) Είναι ιδιαίτερα αρπακτικό ψάρι. Καταβροχθίζει κάθε είδος υδρόβιου ζώου, μικρά και μεγάλα ψάρια, καραβίδες του γλυκού νερού, βατράχια. Κατά τη διάρκεια της ημέρας καταφεύγει σε κρυψώνες και με τον ερχομό της νύχτας αρχίζει την

αναζήτηση τροφής παραμένοντας δραστήριος σε όλη την διάρκειά της. Σε 3-4 εβδομάδες, τα νεαρά ιχθύδια φθάνουν τα 3-4 εκατοστά μήκος, ενώ στο τέλος του πρώτου καλοκαιριού τα 20 εκατοστά περίπου και βάρος 250 - 300 γραμμάρια. Το γλανίδι είναι ψάρι με μέτριες έως ελάχιστες απαιτήσεις σε οξυγόνο.

Δρομίτσα (*Leucis ylikiensis*) Προτιμά λίμνες μεσαίου μεγέθους, ποτάμια και λιμνοθάλασσες. Έχει ράχη μπλε - ασημί, κοιλιά άσπρη, τα πτερύγια του κάτω μέρους του σώματος είναι κίτρινα ή πορτοκαλο-κόκκινα. Η ίριδα είναι κίτρινη στα νεαρά άτομα και βαθυκόκκινη στα ενήλικα.

Ανάμεσα στα παραδοσιακά ψάρια της λίμνης είναι το μαρίτσι, η τσίμα και το χέλι, ενώ τα υπόλοιπα εισήχθησαν αργότερα από τον άνθρωπο (κυπρίνος, γλήνι, πεταλούδα κα). Τα είδη που αποτελούν κύριο αλιευτικό στόχο των ψαράδων είναι ο κοινός κυπρίνος, η πεταλούδα, το χέλι, η δρομίτσα και ο μαρμαροκυπρίνος - bighead.

Παραδοσιακά ψαρέματα

Χαρακτηριστικό γνώρισμα των παλαιότερων τεχνικών ψαρέματος ήταν η συνεργασία καθώς οι ψαράδες οργανώνονταν σε ομάδες για να πετύχουν καλύτερα αποτελέσματα. Το ψάρεμα γινόταν με την παραδοσιακή βάρκα της λίμνης των Ιωαννίνων (καϊκι), η οποία δεν είχε καρίνα, αλλά επίπεδο πυθμένα ο οποίος ανασηκωνόταν ελαφρώς στα δύο άκρα της, έτσι ώστε οι ψαράδες να έχουν πρόσβαση και στις πιο ρηχές περιοχές της λίμνης. Επιπλέον, η πρύμνη και η πλώρη της βάρκας ήταν ίδιες, δεν είχαν καμία διαφορά, επιτρέποντας στους ψαράδες να μπαίνουν και να βγαίνουν εύκολα από τους εκτενείς καλαμώνες της λίμνης. Πολλά ήταν τα παραδοσιακά είδη ψαρέματος (σχετικό ντοκυμαντέρ του Φ.Δ.Λ.Π. «Ψαρέματα στη Λίμνη Παμβώτιδα», www.lakeramnotis.gr), τα σημαντικότερα από τα οποία παρουσιάζονται στη συνέχεια:

Ο Βόλος

Είναι ένα ψάρεμα που γίνεται με συνεργασία τουλάχιστον 4 ψαράδων (2 βάρκες με 2 ψαράδες η κάθε μια - ένας στο κουπί και ένας στο δίχτυ). Οι βάρκες ξεκινούσαν από το ίδιο σημείο της λίμνης και κινούμενες αντίθετα η μια από την άλλη έκλειναν μια περιοχή τριών περίπου στρεμμάτων, ρίχνοντας δίχτυα. Οι βάρκες συναντιούνταν στο απέναντι σημείο απ' αυτό που είχαν ξεκινήσει για να κλείσει η παγίδα. Στη συνέχεια, με τις βάρκες να κινούνται στη μέση της κλεισμένης περιοχής οι ψαράδες έκαναν θόρυβο είτε χτυπώντας 2 ξύλα στα πλευρά της βάρκας, είτε χτυπώντας το νερό με τα κουπιά. Έτσι, τρόμαζαν τα ψάρια τα οποία σαστισμένα στην προσπάθειά τους να ξεφύγουν, έπεφταν στα δίχτυα. Το μάζεμα των δικτύων γινόταν με τις βάρκες να ξεκινούν από αντιδιαμετρικά σημεία της κλεισμένης επιφάνειας.

Ο Πεζόβολος

Για τον Πεζόβολο χρησιμοποιούταν το ομώνυμο δίχτυ σε σχήμα κώνου με μια σειρά βαρίδια στην περιμέτρο του. Συνήθως χρησιμοποιούταν για ψάρεμα στα ρηχά νερά. Ο χειριστής του πεζόβολου στεκότανε όρθιος σε ανάβαθα νερά ή και έξω από τα νερά στην άκρη ενός βράχου,

με τον πεζόβολο έτοιμο στο χέρι. Έριχνε το δόλωμά του (συνήθως «τυροψίχαλα») και περίμενε να μαζευτούν αρκετά ψάρια. Παραμόνευε ακίνητος για να μην τα φοβίσει. Όταν τα έβλεπε συγκεντρωμένα στην κατάλληλη θέση, με μια επιδέξια κίνηση, πέταγε το δίχτυ, κάπως στριφογυριστά, πάνω στο νερό. Το δίχτυ άπλωνε σαν αλεξίπτωτο και οι μολυβήθρες το τραβάγανε γρήγορα προς το βυθό σκεπάζοντας έτσι τα ψάρια και παγιδεύοντάς τα.

Ο ψαράς στη συνέχεια μάζευε το δίχτυ τραβώντας το σχοινί που είχε στερεωμένο στο κέντρο του και με την ησυχία του μάζευε τα αιχμαλωτισμένα ψάρια.

Ο πεζόβολος απαιτούσε ιδιαίτερη δεξιοτεχνία, στο χειρισμό, στην ταχύτητα, στην επιλογή κατάλληλης θέσης και βέβαια γερό μάτι για να μπορεί κανείς να διακρίνει τις κινήσεις των ψαριών μέσα στο νερό.

Ακόμα και στην εποχή του, ο πεζόβολος είχε λίγους οπαδούς. Οι περισσότεροι προτιμούσαν άλλους πιο αποδοτικούς ή πιο εύκολους τρόπους ψαρέματος

Το καμάκι

Οι ψαράδες που ασχολούταν με το καμάκι, έπρεπε πρωτίστως να έχουν γρήγορα αντανακλαστικά. Ψάρευαν στα ρηχά και χρησιμοποιούσαν το καμάκι και για να ελιχθούν με τη βάρκα τους. Έψαχναν το παραμικρό σημάδι που θα πρόδιδε την παρουσία του ψαριού. Μια φυσαλίδα, ένα κούνημα των καλαμιών ήταν αρκετό για έναν έμπειρο ψαρά ο οποίος, κρατώντας την αναπνοή του, έριχνε το καμάκι με τέχνη πετυχαίνοντας το ψάρι ή το χέλι. Με αργές κινήσεις και προσοχή για να μην ελευθερωθεί το ψάρι, το έφερνε στη βάρκα.

Ο γρύπος

Ο «γρύπος» αποτελούταν από δύο παράλληλα πλευρικά δίχτυα στη μέση των οποίων εφαρμόζεται ένα άλλο δίχτυ σε σχήμα σακούλας. Οι ψαράδες έβγαιναν με 2 βάρκες και αφού ανοίγονταν σε κατάλληλο σημείο, έριχναν τον γρύπο κωπηλατώντας προς την αντίθετη κατεύθυνση. Στη συνέχεια έδεσαν τις βάρκες σε σταθερό σημείο στη στεριά ή στα καλάμια της λίμνης για να ακινητοποιηθούν. Με τα χέρια, μάζευαν σιγά – σιγά τα άκρα του «γρύπου» περιορίζοντας σταδιακά τον ελεύθερο χώρο ανάμεσα στα δίχτυα, σαρώνοντας τον βυθό και οδηγώντας τη «σακούλα» στην ακτή. Έτσι, παγίδευαν στη «σακούλα» οτιδήποτε βρισκόταν στο πέρασμά της. Στο τέλος έφερναν το δίχτυ κοντά στις βάρκες σηκώνοντας τη σακούλα και μάζευαν τα ψάρια. Τα πιασμένα ψάρια συλλέγονταν σε δίχτυ το οποίο με τη σειρά του στερεώνονταν στα πλευρά της βάρκας μέσα στο νερό έτσι ώστε να παραμείνουν ζωντανά.

Το κυνήγι

Το κυνήγι ήταν από τα ομορφότερα ψαρέματα στη λίμνη Παμβώτιδα. Διαρκούσε πολλές ώρες και απαιτούσε τη συμμετοχή συνήθως 8 με 10 καϊκιών. Ομάδες ψαράδων διασκορπισμένοι παρακολουθούσαν όλη τη νύχτα τη λίμνη για να διαπιστώσουν που βρισκόταν τα ψάρια. Κατ' αυτόν τον τρόπο εντόπιζαν τον πιθανό τόπο ψαρέματος και με σινιάλα ειδοποιούσαν τους υπόλοιπους να μαζευτούν. Στη συνέχεια άπλωναν τα δίχτυα ώστε να κλείσουν μια μεγάλη περιοχή περίπου όση ένα γήπεδο ποδοσφαίρου. Το ύψος των δικτύων έπρεπε να είναι όσο και το βάθος της λίμνης στο σημείο που ψάρευαν, έτσι ώστε τα δίχτυα να ακουμπούν στον πυθμένα της. Όταν τελικά έκλεινε η παγίδα, όλες οι βάρκες μαζί κινούνταν προς την μια πλευρά της κλεισμένης περιοχής περιμένοντας τις οδηγίες του γηραιότερου ψαρά για να ξεκινήσουν. Μόλις δινόταν το σύνθημα, συντονισμένα οι βάρκες τραβούσαν την μια πλευρά των δικτύων προσέχοντας να μην διαφύγουν τα παγιδευμένα ψάρια, περιορίζοντας έτσι την κλεισμένη επιφάνεια στο μισό. Στη συνέχεια τραβούσαν την άλλη πλευρά της παγίδας έτσι ώστε η επιφάνεια να περιοριστεί στο τέταρτο της αρχικής. Η δουλειά αυτή επαναλαμβανόταν έως ότου φέρουν τα ψάρια σε ένα ελεγχόμενο χώρο 200 περίπου τετραγωνικών. Στο στάδιο αυτό χρησιμοποιούσαν ένα άλλο είδος δικτύου που το έλεγαν «σακούλα». Το δίχτυ αυτό μοιάζει με τη τράτα που χρησιμοποιούν οι θαλασσινοί ψαράδες αλλά σε σμίκρυνση. Με προσοχή έριχναν τη «σακούλα» κατά μήκος της εσωτερικής πλευράς του περιφερικού δικτύου. Συντονισμένα τραβούσαν τη σακούλα περιορίζοντας διαρκώς την κλεισμένη επιφάνεια προς τη γωνία εκείνη της παγίδας όπου είχαν μαζευτεί όλα τα καϊκία. Αυτή η δουλειά επαναλαμβανόταν 3 και 4 φορές μέχρι να βγάλουν όλα τα ψάρια. Στη συνέχεια μάζευαν τα δίχτυα στις βάρκες και τελειώνοντας χωρίζονταν σε ομάδες. Άλλοι πήγαιναν τα ψάρια για πούλημα, άλλοι να φέρουν φαγητό και άλλοι να ψάξουν το κατάλληλο μέρος για το ψάρεμα της επόμενης ημέρας.

Τα νταούλια

Είναι είδος παγίδας για την αλιεία κυρίως χελιών αλλά και άλλων ψαριών, τα οποία χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα. Δουλεύονται σα ζευγάρια και τοποθετούνται σε πόστες των 100 ζευγαριών. Το δίχτυ έχει σχήμα κυλινδρικό και καταλήγει σε ένα σάκο. Στο εσωτερικό του δικτυού υπάρχουν κατά διαστήματα στεφάνια φτιαγμένα από κλαδιά (τα οποία αργότερα αντικαταστάθηκαν με μεταλλικά) για- κρατάνε το νταούλι ανοιχτό. Σε κάποια στεφάνια υπάρχει δεύτερο κυλινδρικό δίχτυ του οποίου το στόμιο από την μία πλευρά είναι μικρότερο (παγίδα). Κάθε νταούλι μπορεί να έχει περισσότερες παγίδες, ανάλογα με το σχέδιό του. Τα αλιεύματα που έχουν καταλήξει στον σάκο συλλέγονται καθημερινά από το πίσω μέρος του σάκου ο οποίος είναι κλειστός με σχοινί. Για να παραμείνει σταθερό το νταούλι στον πυθμένα, το κάτω μέρος των στεφανιών είναι ίσιο έτσι ώστε να εφάπτεται με το βυθό.

Το καλάμι

Το πιο φτηνό και εύκολο σε εξοπλισμό ψάρεμα είναι το ψάρεμα με απλό καλάμι και ίσως γι' αυτό συνεχίζει να είναι πολύ δημοφιλές και σήμερα. Το είδος αυτό αποτελούσε την πρώτη ενασχόληση του παιδιού με το ψάρεμα. Για το ψάρεμα με καλάμι χρειάζονται καλάμι, πετονιά, φελλός, βαρίδι, αγκίστρι και δόλωμα. Πολύ σημαντική είναι η επιλογή δολώματος, καθώς σχετίζεται άμεσα με τα ψάρια που στοχεύει κανείς να ψαρέψει αλλά εξίσου σημαντική είναι και η τοποθεσία που θα επιλεγεί. Το ψάρεμα με το καλάμι βασίζεται σε μία πολύ απλή λογική. Το ψάρι δαγκώνει το δόλωμα και πάει να φύγει βιαστικά (για να το φάει κάπου κρυμμένο, με την ησυχία του). Τραβώντας το δόλωμα, τραβιέται και ο φελλός και βυθίζεται στο νερό, δίνοντας έτσι στον ψαρά σήμα, ο οποίος σηκώνει το καλάμι για να αγκιστρώσει το ψάρι. Παρόλο που η ιδέα και η τεχνική είναι απλούστατη, υπάρχουν κάποια σημεία στα οποία ξεχωρίζουν οι έμπειροι από τους ερασιτέχνες ψαράδες όπως οι σκιές (τα ψάρια είναι πονηρά και τρομάζουν εύκολα, ειδικά τα μεγαλύτερα), ο αέρας (αν φυσάει είναι λίγο δύσκολο να καταλάβουμε τα τσιμπήματα μιας και ο φελλός άγεται και φέρεται από το κύμα), το βάθος (για να ρυθμίσουμε κατάλληλα τον φελλό), το δόλωμα (η ποσότητα του δολώματος που βάζουμε είναι πολύ σημαντική σε όλα τα ψαρέματα), ο φελλός (είναι απόλυτα αναγκαίο να μάθουμε καλά την συμπεριφορά του φελλού μας στα τσιμπήματα των ψαριών), οι κινήσεις (δεν κάνουμε ποτέ άτσαλες και απότομες κινήσεις) και τέλος η υπομονή (είναι το πιο μεγάλο προτέρημα του ψαρά)

Σύγχρονοι μέθοδοι αλιείας

Το ψάρεμα στη λίμνη τα σύγχρονα χρόνια παρήκμασε και έτσι οι οικογένειες που είχαν ως κύρια ασχολία τους το ψάρεμα, αναγκάστηκαν να ανατρέξουν και σε άλλες πηγές εσόδων ενώ παράλληλα και σταδιακά απέτρεπαν τους νέους να ασχοληθούν αποκλειστικά με την αλιεία. Έτσι σήμερα οι επαγγελματίες ψαράδες της λίμνης συχνά έχουν και άλλες πηγές εσόδων γιατί τα ψαρέματα δεν επαρκούν.

Το ψάρεμα γίνεται κατά κύριο λόγο με σύγχρονα δίχτυα, μανωμένα, που συνήθως ρίχνουν οι ψαράδες το απόγευμα και τα μαζεύουν το πρωί. Ακόμη παρατηρείται κάποιιοι παλιότεροι ψαράδες να χρησιμοποιούν μεθόδους όπως νταούλια και παραγάδια. Τέλος η ερασιτεχνική αλιεία γίνεται με το καλάμι και την πετονιά.

Όσον αφορά τα δίχτυα, πλέον είναι βιομηχανοποιημένα και όχι χειροποίητα. Το άνοιγμα του “ματιού” εξαρτάται από την ψαριά που θέλει κανείς να κάνει. Για το σκρετζάκι (μικρή δρομίτσα) χρειάζονται δίχτυα με μάτι 10 - 20 χιλ. ενώ για ψάρια μεγαλύτερα από 1 κιλό, τα δίχτυα πρέπει να έχουν μάτι από 60 χιλ. και πάνω.

Ορισμοί

[Απόχη]:

βοηθητικό εργαλείο για τη συλλογή των ψαριών, αποτελούμενο από ένα ξύλινο ή μεταλλικό στεφάνι στο οποίο δένεται το δίχτυ σε μορφή σακούλας.

[Το δίχτυ]:

πλεκόταν από τους ίδιους τους ψαράδες και τις οικογένειές τους. Δουλειά επίπονη και χρονοβόρα. Για την κατασκευή τους χρησιμοποιούσαν βαμβακερό νήμα. Μετά το τέλος του πλεξίματος τα εμπότιζαν σε πευκάλευρο. Με αυτόν τον τρόπο έπαιρναν σκούρο χρώμα, ενώ οι τανίνες που υπάρχουν στην φλούδα του πεύκου προστάτευαν το νήμα από τους μύκητες.

[Σακούλα]:

είδος διχτυού

[Σοκάρι]:

λένε το τυλιγμένο δίχτυ μέσα σε ένα πανί για τη μεταφορά.

[Ζιάκα]:

το πανί με το οποίο μεταφέρονται τα δίχτυα.

[Μποτσόνι]:

η μεγάλη ασαφή καμπύλη που κάνει το καΐκι όταν αφήνει το δίχτυ.

[Μπουνόβα]:

ένα μποτσόνι αντιστοιχεί σε μισή «μπουνόβα», τέσσερις έως πέντε μπουνόβες συνιστούν ένα σοκάρι.

[Βουλκός]:

το δίχτυ που τυλίγεται γύρω από τα καλάμια προκειμένου να παγιδέψει τα ψάρια.

[Γρύπος]:

δύο παράλληλα δίχτυα όπου στη μέση έχει ένα τρίτο δίχτυ σε σχήμα σακούλας.

[Νταούλια]:

είναι δίχτυα που τοποθετούνται έτσι ώστε να διαγράφουν ένα σχεδόν πλήρη κύκλο.

[Παραμάλι]:

πλαστικό σχοινί συνήθως άσπρου χρώματος

Νομοθεσία

Συνοπτικά οι ρυθμίσεις επαγγελματικής και ερασιτεχνικής αλιείας στη Λίμνη Παμβώτιδα σύμφωνα με την Ισχύουσα Νομοθεσία

Γενικές Διατάξεις

- Απαγορεύεται η αλιεία με δυναμίτιδα ή άλλες εκρηκτικές ύλες, καθώς επίσης και η αλιεία με οποιαδήποτε φυτική ή άλλη ουσία, η οποία μπορεί να ναρκώνει, παραλύει ή σκοτώνει τα υδρόβια ζώα (φλόμος, γαλατσίδα, κ.λπ.).
- Απαγορεύεται η αλιεία με μονόκλινα δίχτυα από μεσινέζα.
- Απαγορεύεται η ρίψη ή η τοποθέτηση με οποιοδήποτε τρόπο κλαδιών δέντρων ή άλλων αντικειμένων πάσης φύσεως εντός των ιχθυοτρόφων λιμνών της χώρας.

Επαγγελματική αλιεία

-Απαγορεύεται απολύτως η αλιεία, η εμπορία και η πώληση των παρακάτω υδρόβιων ειδών, εφόσον έχουν μήκος μικρότερο του αναφερόμενου. Η μέτρηση γίνεται από το άκρο του ρύγχους μέχρι το άκρο της ουράς της δε караβίδας από το άκρο της κεφαλής μέχρι του άκρου της κοιλιάς (τέλσωνος).

- Κυπρίνος: 30 cm
- Χέλι: 30cm
- Γλήνη: 15cm
- Πεταλούδα: 15cm
- Καραβίδα: 10 cm

-Στη λίμνη Παμβώτιδα, απαγορεύεται η αλιεία των ιχθύων και λοιπών υδρόβιων οργανισμών με κάθε αλιευτικό μέσο και εργαλείο την περίοδο αναπαραγωγής τους, επί ένα έως δύο μήνες κάθε έτους στο χρονικό διάστημα από 1ης Απριλίου έως 15 Ιουνίου (ανάλογα με τις ειδικές συνθήκες κάθε λίμνης). Κάθε έτος η περίοδος απαγόρευσης της αλιείας καθορίζεται με απόφαση του Περιφερειάρχη Ηπείρου. Απαγορεύεται η αλιεία της Καραβίδας από 15 Φεβρουαρίου μέχρι 15 Μαΐου κάθε έτους.

-Η αλιεία εντός των λιμνών επιτρέπεται μόνο με τα ακόλουθα εργαλεία καθ' όλο το έτος πλην των απαγορευτικών περιόδων.

- Διχτύων απλών και μανωμένων, με τετραγωνικές οπές τουλάχιστον 20 χιλιοστών κατά πλευρά. Ιδιαίτερα για την αλιεία Κυπρίνων, οι τετραγωνικές οπές πρέπει να είναι τουλάχιστον 50 χιλιοστών κατά πλευρά.
- Βολκούς με τετραγωνικές οπές τουλάχιστον 30 χιλιοστών, εκτός αυτών που χρησιμοποιούνται για την αλιεία χελιών, τα οποία μπορούν να έχουν τετραγωνικές οπές τουλάχιστον 10 χιλιοστών. Ειδικά για την αλιεία χελιών η χρήση βολκών επιτρέπεται από 1η Νοεμβρίου

μέχρι την τελευταία ημέρα του Φεβρουαρίου του επόμενου έτους.

- Πολυάγκιστρα (παραγάδια)
- Πεζόβολα. Η χρήση τους απαγορεύεται εφόσον χρησιμοποιείται από λέμβους ή άλλο πλωτό μέσο.
- Κοφινέλλα
- Καμάκια. Η χρήση τους επιτρέπεται από 1η Σεπτεμβρίου έως τέλος Φεβρουαρίου.

- Το χρησιμοποιούμενο αλιευτικό εργαλείο πρέπει να αναγράφεται στην επαγγελματική άδεια αλιείας.

Ερασιτεχνική Αλιεία

- Η ερασιτεχνική αλιεία, επιτρέπεται χωρίς πλωτό μέσο, από την ξηρά, με αγκιστρωτά εργαλεία εκτός από παραγάδια.
- Κάθε ερασιτέχνης ψαράς επιτρέπεται να συλλαμβάνει συνολικά μέχρι δύο (2) κιλά αλιευμάτων ή μέχρι τρία (3) άτομα το 24ωρο ανεξαρτήτως βάρους.
- Η ερασιτεχνική αλιεία ενεργείται σύμφωνα με τις κανονιστικές διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά για την επαγγελματική αλιεία (Π.Δ.373/85).
- Αγώνες αθλητικής αλιείας: Οι αγώνες ερασιτεχνικής αθλητικής αλιείας διενεργούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ. 373/85 (άρθρο 5).

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο εργασίας 1

Με όσα γνωρίζετε προσπαθήστε να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις που έχουν σχέση με τη λίμνη Παμβώτιδα:

Σε ποια περιοχή της Ελλάδος βρίσκεται η λίμνη Παμβώτιδα, πότε δημιουργήθηκε, ποια είναι η έκταση που καταλαμβάνει και ποιο το βάθος της;

.....
.....
.....
.....

Αναφέρετε μερικές από τις αξίες της λίμνης Παμβώτιδας για τον άνθρωπο.

.....
.....
.....
.....

Ποιος άλλος σημαντικός υγροβιότοπος-λίμνη υπήρχε στην περιοχή μας;

.....
.....
.....
.....

Ποιους παραδοσιακούς τρόπους ψαρέματος γνωρίζετε;

.....
.....
.....
.....

Αναφέρετε πέντε (5) είδη ψαριών της λίμνης Παμβώτιδας;

.....
.....
.....
.....

Μήπως γνωρίζεις ποια χρονική περίοδο απαγορεύεται το ψάρεμα, γιατί είναι περίοδος ανα- παραγωγής των ψαριών;

.....
.....
.....
.....

Φύλλο εργασίας 2

Εξοπλισμός

Σημειωματάριο, μολύβι, βιβλία, Η/Υ, φωτογραφική μηχανή.

Διαδικασία:

- Χωριστείτε σε ομάδες των τριών με πέντε ατόμων.
- Επιλέξτε ένα σημείο της λίμνης Παμβώτιδας με ψαρόβαρκες (π.χ, Νησί).
- Μιλήστε με τους ψαράδες και καταγράψτε τα αλιευτικά εργαλεία που χρησιμοποιούν.
- Παρατηρήστε τα και ρωτήστε τους για τον τρόπο ψαρέματος μ' αυτά.
- Φωτογραφίστε όσα περισσότερα μπορείτε.
- Φτιάξτε ένα Ερωτηματολόγιο και μοιράστε το στους ψαράδες, για να μάθετε περισσότερα για το ψάρεμα.

Ερωτηματολόγιο

Ημερομηνία: Τόπος: Ηλικία:

- Γιατί επιλέξατε αυτό το επάγγελμα;

.....
.....

- Γράψτε τους τρόπους με τους οποίους ψαρεύετε:

1.....2.....
3.....4.....

- Γνωρίζετε τη σημασία του Φορέα Διαχείρισης για τη λίμνη Παμβώτιδα;

.....
.....

- Ποια εποχή έχετε καλύτερες ψαριές;

.....

- Το καλοκαίρι, όταν είναι έντονος ο ευτροφισμός, είναι ασφαλές να ψαρεύετε;

.....

Επεξεργαστείτε τις απαντήσεις των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων και συζητήστε τις απαντήσεις.

Φύλλο εργασίας 3

Μετρήστε τη διαφάνεια του νερού

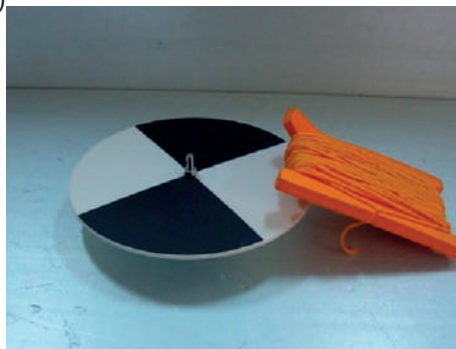
Η λίμνη Παμβώτιδα είναι μία εύτροφη λίμνη και για το λόγο αυτό τα νερά της είναι θολά. Η θολερότητα των νερών της οφείλεται στην παρουσία αιωρούμενων στερεών σωματιδίων και μικροοργανισμών αλλά και στο χρωματισμό του νερού. Η διάχυση του φωτός στο νερό μειώνεται καθώς αναπτύσσονται τα άλγη (π.χ. φυτοπλαγκτόν) όταν αυτό ρυπαίνεται με αστικούς, βιομηχανικούς ή γεωργικούς ρύπους.

Η διαφάνεια του νερού αποτελεί ένδειξη για το πόσο βαθιά μπορεί να διεισδύσει το φως και μπορεί να μετρηθεί πολύ απλά με το δίσκο του Secchi που είναι ένα εύχρηστο εργαλείο για την εκτίμηση του ευτροφισμού.

Ο δίσκος έχει διάμετρο 250 χιλιοστά.

Χρησιμοποιείται για την βύθιση στο νερό χρησιμοποιώντας βαθμονομημένο νήμα μήκους 10μ.

Καταδεικνύει την θολερότητα καθώς και τη σχέση φωτός και βάθους στο νερό.

Πώς γίνεται η μέτρηση

Βυθίζουμε το δίσκο του Secchi, κρατώντας τον από το βαθμονομημένο σχοινάκι, κατακόρυφα μέσα στο νερό μέχρι το μοτίβο του δίσκου δεν είναι πλέον ορατό. Τη στιγμή που δε διακρίνεται μετράμε το βάθος του νερού. Στη συνέχεια αφήνουμε το δίσκο να βυθιστεί ακόμη περισσότερο. Κατόπι, ο δίσκος ανελκύεται και τη στιγμή που ξαναγίνεται ορατός μετράμε πάλι το βάθος. Ο μέσος όρος των δυο μετρήσεων υποδεικνύει τη διαφάνεια του νερού κι εκφράζεται με μέτρα και εκατοστά.

Κατασκευάστε το δίσκο «Secchi»

Υλικά:

1 πλαστικό πιάτο αρκετά σκληρό

1 καρφί

1 μαύρο μαρκαδόρο

1 σχοινί 10 μέτρων

1 βαρίδι ή 1 πέτρα ενός κιλού

- Με το καρφί ανοίγουμε μια τρύπα στο κέντρο του πιάτου.
- Ζωγραφίζουμε με το μαύρο μαρκαδόρο το πιάτο όπως η εικόνα και το αφήνουμε να στεγνώσει.
- Έπειτα κάνουμε κόμπους στο σχοινί ανά ένα μέτρο.
- Περνούμε το σχοινί από την τρύπα και το στερεώνουμε έτσι ώστε ο πρώτος κόμπος να απέχει από το πιάτο ένα μέτρο, ενώ αφήνουμε και σχοινί από την άλλη μεριά του πιάτου.
- Δένουμε το σχοινί στο βαρίδι ή την πέτρα.

Φύλλο εργασίας 4

Παίζουμε με τις λέξεις;

Στον πίνακα υπάρχουν 12 κρυμμένες λέξεις που έχουν σχέση με το ψάρεμα στη λίμνη Παμβώτιδα. Μπορείς να τις βρεις;

Κ	Υ	Π	Ρ	Ι	Ν	Ο	Σ	Α	Κ	Γ	Ο
Ε	Θ	Μ	Δ	Ι	Φ	Ρ	Η	Χ	Ε	Λ	Ι
Ε	Τ	Ε	Κ	Η	Π	Ψ	Ν	Ι	Ω	Η	Ν
Δ	Π	Υ	Β	Γ	Α	Λ	Ε	Κ	Χ	Ν	Φ
Σ	Χ	Ι	Ο	Ρ	Ρ	Ζ	Ε	Α	Π	Ι	Γ
Χ	Μ	Ε	Λ	Δ	Α	Ψ	Χ	Μ	Ζ	Β	Ο
Κ	Α	Ι	Κ	Ι	Γ	Ο	Ι	Α	Α	Κ	Γ
Ρ	Ρ	Ι	Α	Δ	Α	Ι	Ε	Κ	Η	Ε	Ρ
Ν	Ι	Ω	Σ	Γ	Δ	Ο	Δ	Ι	Χ	Τ	Υ
Α	Τ	Ρ	Τ	Υ	Ι	Ι	Ο	Π	Χ	Α	Π
Τ	Σ	Ι	Μ	Α	Δ	Φ	Γ	Η	Ε	Κ	Ο
Ε	Ι	Ν	Μ	Κ	Υ	Ν	Η	Γ	Ι	Δ	Σ

Οι λέξεις είναι τοποθετημένες οριζόντια και κάθετα.

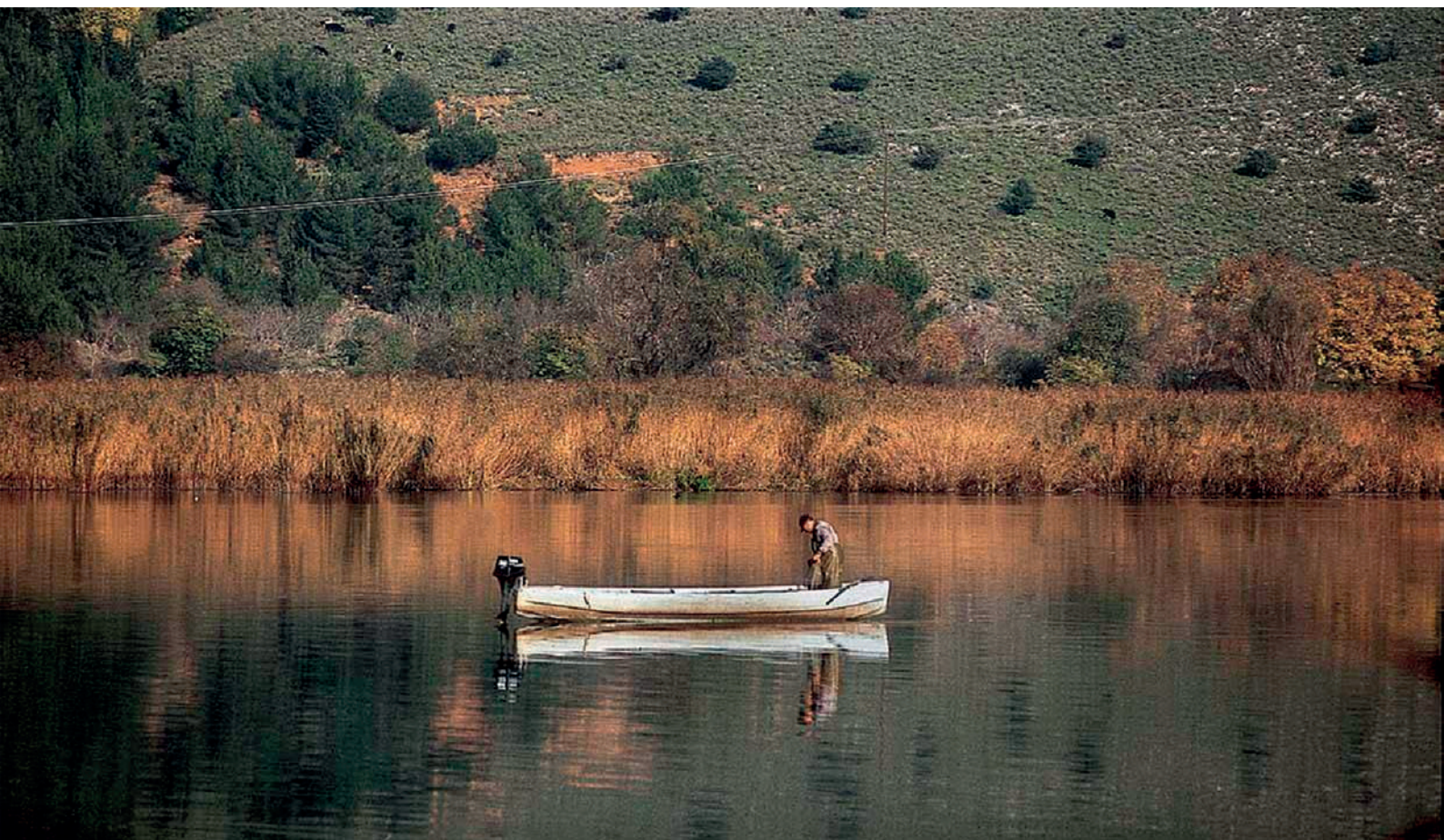

Φύλλο εργασίας 5

Ακροστιχίδα

Συμπληρώστε την ακροστιχίδα της λίμνης Παμβώτιδας.

Γ _ _ _ _ _	Παραδοσιακός τρόπος ψαρέματος.
Λ _ _ _ _ _ _	Σημαντικός υγροβιότοπος που αποξηράνθηκε τη δεκαετία του '50.
Δ _ _ _ _ _	Ο σημαντικότερος τρόπος σύγχρονου ψαρέματος.
Β _ _ _ _ _	Είδος διχτυού.
Χ _ _ _ _	Είδος που αποτελεί σημαντικό αλιευτικό στόχο.
Τ _ _ _ _ _	Ενδημικό ψάρι της λίμνης.
Κ _ _ _ _ _	Πώς λέγεται η βάρκα της λίμνης των Ιωαννίνων.
Α _ _ _ _ _	Με τη βοήθεια της βγάζουμε τα ψάρια που έχουμε πιάσει.

Φορέας Διαχείρισης Λίμνης Παμβώτιδας

Μαρίκας Κοτοπούλη 66-68
Μονάδα Β'
Ριζάρειος Πολιτεία
45445, Ιωάννινα
τηλ. 26510 21834
fax 26510 31867
e-mail: malpi@otenet.gr
www.lakepamvotis.gr

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

ΠΑΑ
2007-2013

Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο
Αγροτικής Ανάπτυξης:

*Η Ευρώπη επενδύει στις
αγροτικές περιοχές*

LEADER

Aimilios Neos

Το παρόν εκδόθηκε στα πλαίσια της Δράσης L323-1: «Διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση περιοχών, όπως βελτίωση - σήμανση μονοπατιών, φυτοτεχνικές εργασίες, τεχνικά έργα μικρής κλίμακας για την προστασία του εδάφους, διαμόρφωση θέσεων θέας καθώς και δράσεις περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης», του Τοπικού Προγράμματος Προσέγγισης LEADER της (Ο.Τ.Δ.): «ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΗΠΕΙΡΟΥ Α.Ε. – Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία ΟΤΑ

Ιωάννινα,
Οκτώβριος 2015

Διανέμεται δωρεάν